

Plukovník Osterling – velitel švédských vojsk

Barokní kostel sv. Ignáce s Neptunovou kašnou

Jihlava

a následně třicetiletá válka. Jihlava se ocitla v hluboké hospodářské i společenské krizi, prohlubované válečnými pohromami a s nimi spojenými vysokými kontribucemi a dávkami na vyzbrojování císařských pluků. V roce 1625 se v Jihlavě objevili příslušníci jezuitského řádu, který byl pověřen rekatolizací, o tři roky později přišli do Jihlavy i kapucíni. Jednotlivci, kteří se nechtěli vzdát luterské víry, odešli raději do emigrace. Krize byla později umocněna švédskou okupací města v letech 1645–1647.

Obnova města v 18. století – Jihlava barokní

K novému hmotnému i duchovnímu rozkvětu válečnými událostmi zruinovaného města došlo až teprve kolem poloviny 18. století. Stavební obnova proběhla v barokním duchu. Prosperita se do města vrátila také s rozvojem řemesel. Oživení zaznamenalo sladovnictví a především soukenictví, a to díky velkým zakázkám pro armádu. Příznivý vývoj díky soukenictví a nově stavěným císařským silnicím, které umožňovaly dobré spojení s významnými městy monarchie, pokračoval i za napoleonských válek, a to i přesto, že také ty přinesly Jihlavě mimořádné výdaje a útrapy za průtahů armád, zvláště v roce 1805. Do předposledního desetiletí 18. století spadá také závěr jihlavské stříbrné slávy.

Národnostní změny a přeměna města v 19. století

Tři klidná desetiletí zažila Jihlava po skončení napoleonských válek. Ve 40. letech 19. století jihlavští soukeníci nepřešli na tovární způsob výroby, nadále vyráběli sukno tradičními způsoby a jejich výrobky tak ztratily konkurenceschopnost. Nositeli textilní tradice se proto staly především tovární podniky v okolí města. Revoluční rok 1848 a události s tím spojené vnesly do společenského a politického dění města nový fenomén, národnostní problémy. I v Jihlavě začalo získávat ohlas české národní hnutí. Na obou stranách, jak německé, tak i české, se začaly objevovat spolkové aktivity, došlo k rostoucím aktivitám v oblasti kultury i školství, veřejnou tribunu německých zájmů se staly noviny Mährischer Grenzboten, jejichž tvorbou od roku 1892 tvořily Jihlavské listy.

Dochází i ke změnám v urbanismu města. Kolem vnitřního města se rozšiřují předměstí, formovaná do uličního systému, na fasádách domů se objevují klasicistní prvky, řada domů získává druhé a třetí patro, je zahájena výstavba státních budov, dochází k bourání hradeb a bran, do města je přivedena železnice. V roce 1819 se realizuje první trvalé noční osvětlení středu města, dláždí se náměstí a ulice na hlavních průjezdech. Po osázení strmé stráně u východních městských hradeb (1826) se město může pochlubit svým prvním parkem zvaným Heulos.

Válečná léta – Jihlava v době 1. a 2. světové války

První světová válka vedla k posílení německých pozic ve městě. Po skončení války a vzniku Československé republiky v roce 1918 přešla dosud německá Jihlava do české správy a doba 20. a 30. let 20. století je v Jihlavě vyplněna snahou české části obyvatelstva o zajištění a upevnění vlády nad městem. Růst Jihlavy byl ale velice brzy pozastaven hospodářskou krizí, která ve svých důsledcích znovu otevřela národnostní problémy a život v Jihlavě se v podstatě vrátil do poměrů před 1. světovou válkou. 15. března 1939 se na Jihlavsku objevila německá armáda. Ze strany oficiálních orgánů, které převzaly vládu nad městem, byla vyvíjena velká snaha na poněmčení celého prostoru Jihlavska. Zásadním způsobem se nová situace dotkla židovského obyvatelstva v Jihlavě. V noci na 30. března 1939 byla vypálena synagoga, židovské obyvatelstvo bylo nuceno město opustit.

Jihlava po roce 1945

V důsledku vítězství protinacistických sil ve 2. světové válce se Jihlava po odsunu Němců z města stala poprvé ve svých dějinách čistě českým městem. Došlo ke vzniku nových, především strojírenských a textilních podniků, a k růstu bytové zástavby. V roce 2000 se Jihlava stala statutárním městem a sídlem Kraje Vysočina.

Vydalo statutární město Jihlava v roce 2018.

Obrazy: Gustav Krum Na stříbrných dolech a Plukovník Osterling – velitel švédských vojsk.

Foto Jakub Koumar. Počet kusů: 1000. Tisk Nová tiskárna Pelhřimov.

Střípky z historie královského horního města Jihlavy

Turistické informační centrum Jihlava

586 01 Jihlava, Masarykovo nám. 2

tel. +420 565 591 847

e-mail: tic@jihlava-city.cz

Na stříbrných dolech

Kostel Povýšení sv. Kříže, náměstí a kostel sv. Jakuba v 1. polovině 15. století

Znak města v Gelnhausenově kodexu

Jihlava

se nachází uprostřed Českomoravské vrchoviny na bývalé historické hranici mezi Čechami a Moravou.

Ve středověku byla především významným horním městem s bohatými ložisky stříbra v okolí, která byla velmi důležitým zdrojem pro královskou pokladnu – Jihlava se tak stala **nejstarším královským horním městem** v českých zemích a její význam daleko přesáhl hranice království. Později se město proslavilo řemesly, zvláště soukenické a sladovnické produkty získaly od 15. století na oblibě na celém evropském kontinentu.

V roce 1982 získala Jihlava statut Městské památkové rezervace. Jejich 213 památkově chráněných objektů nese stopy gotiky, renesance, baroka i stylů pozdějších. Pohledu návštěvníka se tak při procházce městem nabízí pestrá paleta stylů a skutečně nezapomenutelné zážitky.

Z historie

Počátky Jihlavy

Osada Jiglava s česky mluvícím obyvatelstvem vznikla na levém břehu řeky, podle které obdržela i své jméno, na konci 12. století. Již záhy došlo ke stavbě kostela sv. Jana Křtitele a založení hřbitova. Původní slovanská osada se stala východním bodem osídlování kraje německy mluvícími lidmi, které bylo urychleno nálezem bohatých ložisek stříbrných rud. Němečtí osadníci si přizpůsobili Jiglavu (název města v české výslovnosti) na Iglau. Pozdější výklad původu pojmenování byl odvozen od slova „ježek = Igel“, a ten se také stal symbolem města a jeho heraldickou figurou. První spolehlivé doklady o čtvrceném městském znaku se liem a ježkem podává právní kodex Jana z Gelnhausenu z počátku 15. století.

Založení a rozvoj královského horního města

Stříbrná horečka postupně přivedla zkušené horníky, specialisty na zpracování rud, řemeslníky, stavebníky, důlní

podnikatele a obchodníky z celé Evropy. Podle současného historického a archeologického bádání vzniklo nové horní město tzv. Nová Jihlava zřejmě po roce 1240, snad již kolem roku 1243. Město obdrželo městské a horní právo, následně pak právo skladu. Těžba stříbra byla nejživější v 70. a 80. letech 13. století, v Jihlavě byla ražena zřejmě od roku 1249 i mince, mincovna je písemně doložena až v roce 1257. První období jihlavské stříbrné slávy bylo ukončeno přenesením mincovny do Kutné Hory kolem roku 1300.

Ve 40. letech 13. století začala v Jihlavě výstavba tří nejstarších kostelů – kostela Povýšení sv. Kříže, kostela Nanebevzetí Panny Marie a kostela sv. Jakuba Většího. Poslední jmenovaný byl vysvěcen roku 1257.

Stříbro, dálkový obchod, rozvinutá řemesla i strategická poloha na česko-moravské hranici se staly důležitými předpoklady pro hospodářskou prosperitu města a Jihlava se brzy stala jedním z nejmocnějších měst království, které bylo od druhé poloviny 13. století obeháno mohutným opevněním. Zajímá v tomto období přední místo i v oblasti právní – poprvé ve střední Evropě zde bylo vedle městského práva kodifikováno i vrchní horní právo v Čechách a na Moravě. Jihlava si jako vrchní soudní stolice uchovala právní nadřazenost až do 16. století.

Jihlavské žily stříbrné rudy se brzy začaly vyčerpávat a od 14. století se ve městě plně rozvíjela řemesla a obchod. V tomto období význam města částečně poklesl. Jihlava se přesto stále řadila ke čtveřici nejvýznamnějších královských měst (spolu s Brnem, Olomoucí a Znojmem).

Dramatické 15. století

Za husitské revoluce Jihlava nikdy nepřijala reformní a revoluční učení. Město zůstalo v protihusitském táboře, bylo věrně císaři Zikmundu Lucemburskému. V červenci roku 1436 se v Jihlavě konal významný sjezd představitelů světské i církevní moci. V Jihlavě byl přítomen císař Zikmund, markrabě Albrecht,

představitelé husitských stran, zástupci předních měst, zástupci ze strany katolické a poselstvo basilejského koncilu. 5. července 1436 došlo na jihlavském náměstí k vyhlášení Basilejských kompaktát, která byla výsledkem dlouhých jednání mezi husity, císařem Zikmundem a církevní mocí. Husitská revoluce přesto stále doznávala nepřátelstvím Jihlavy s Tábořem, které ukončila až úmluva v roce 1441. V 50. a 60. letech 15. století bylo město znovu zavlečeno do nových válek, neboť se připojilo k povstání proti husitskému králi Jiřímu z Poděbrad.

„Velké“ 16. století – Jihlava renesanční

Přestože počátek 16. století byl ve znamení sociálních, politických a duchovních otřesů, v jeho závěru dosáhl středověký vývoj v té době již luteránského města svého historického vrcholu. Tentokrát tomu nebylo díky stříbrnému dolování, přestože na konci 16. století hovoříme o jeho druhém rozkvětu, ale především zásluhou rozvoje řemesel, a to kloboučnictví, cínařství, sladovnictví, pivovarnictví a soukenictví. V 16. století dosáhla výroba sukna takové úrovně, že se Jihlava stala největším střediskem soukenictví ve střední Evropě. I Jihlavské pivo mělo doma i ve světě vynikající pověst.

Ruku v ruce s hospodářským rozkvětem, který umožňoval městskou, v té době již renesanční výstavbu, šel i rozkvět kulturní, který dosáhl jednoho ze svých vrcholů nejen architekturou a výtvarným uměním, ale i poezií, naučnou literaturou, kronikářskou činností, mistrovským zpěvem a školstvím.

V lednu roku 1527 složil nově zvolený český král Ferdinand I. na hranicích Čech a Moravy přísahu českým stavům a zavázal se řídit se zvyklostmi země. Na památku vystavěl Jihlavští na Královské louce pomník připomínající dodnes tuto významnou událost.

Těžká léta po Bílé Hoře a okupace města Švédy

Tečku za až doposud velkolepým vývojem města udělalo vítězství katolické strany na Bílé hoře 8. listopadu 1620